

Masarykova univerzita

Fakulta ESF MU
Habilitační obor Ekonomie

Uchazeč Mgr. Jiří Špalek, Ph.D.
Pracoviště
Habilitační práce Veřejné statky. Teorie a experiment

Oponent Doc. Radim Valenčík, CSc.
Pracoviště Fakulta ekonomických studií VŠFS, Estonská 500, Praha 10

Publikace J. Špalka (204 s.) se věnuje širokému okruhu témat souvisejících s poskytováním veřejných statků, reflektuje přitom kromě jiného i aktuální posuny v ekonomické teorii, k nimž dochází v posledních létech.

1. kapitola je vnímání jednomu z klíčových a kontroverzních témat – pojetí racionality v ekonomické teorii. Autor se přiklání ke konceptu omezené racionality, kterou korektně a s využitím reprezentativně interpretuje. Zmiňuje též teorii vyhlídek.

2. kapitola regentuje klasickou (standardní) teorii veřejných statků, naznačuje možnost využití teorie her v dané oblasti.

3. kapitola rovněž poměrně standardním způsobem referuje o problematice optimální produkce čistého veřejného statku. V této části již explicitně využívá některá schémata teorie her.

4. kapitola se návazně na předcházející zabývá dalšími typy veřejných statků, přičemž mj. využívá i herní schéma výplatní matice pro veřejný statek typu „Nejslabší článek“ a „Dobrovolnický veřejný statek“ (vychází přitom z Hilman, A. I. Public finance a public polici, Cambridge 2003).

5. kapitola se zabývá mechanismy produkce veřejných statků, zmíněna je možnost využití závěrů vycházejících z Nashova řešení.

6. kapitola je věnována charitě jako veřejnému statku.

7. kapitola je věnována teorii klubů a klubových statků.

8. kapitola je první, která přechází od teoretických konceptů k analýze experimentů, věnuje se úvodu k problematice experimentální ekonomie. Obsahuje i kritický rozbor možností experimentů.

9. kapitola popisuje některé experimenty s veřejnými statky. Obsahuje i některá podnětná rozšíření standardních výkladů, např. o problematiku dobrovolného trestání v rámci dobrovolného přispívání.

10. kapitola se vrací (tentokrát v rovině rozboru výsledků experimentů) k problematice alternativního poskytování veřejných statků formou soukromého přispívání na charitu.

Případové studie se zabývá popisem konkrétního výukového experimentu k problematice černého pasažera.

Ze tří příloh je stojí za zmínku třetí, která stručně (možná až příliš) uvádí některá vybraná herní schémata.

Monografie je doplněna věcným i jmenným rejstříkem.

Seznámení se s obsahem monografie nepochybně stojí zato. Obsahuje řadu u nás dosud nepublikovaných poznatků. Je poměrně přehledná a psaná srozumitelně. Prokazuje přínos využití teorie her při řešení mikroekonomických otázek. Otevírá nesporně významný problém konfrontace teoretických předpokladů s výsledky experimentů jak z pohledu teorie, tak i z pohledu experiment. Autor prokazuje, že je schopen se na tento problém kvalifikovaně a

vyváženým způsobem podívat z obou stran a lze se jen těšit na jeho další teoretické výboje. Jeho interpretace konceptu omezené racionality a některých podnětů z teorie her v prvních kapitolách s očekávaným přechodem k problematice experimentů je k tomu dostatečným příslibem.

Jedná se o významnou a aktuální teoretickou problematiku související s vyhodnocením experimentů, vztahem mezi „pozorovatelem“ (teoretikem provádějícím a vyhodnocujícím experiment) a „pozorovaným objektem“ (člověkem, s nímž experimentujeme). Pro „omezeného“ pozorovatele se „pozorovaný objekt“ zdánlivě chová omezeně, protože jeho jednání neodpovídá tomu, jak by se měl chovat v souladu s teorií. „Chytrý“ pozorovatel si bude klást otázku, proč tomu tak je. Příčina může být dvojí:

- Buď „pozorovaný objekt“ má svůj vlastní, spontánně vytvořený koncept příliš chudý (a můžeme říci, proč a v čem je chudý).

- Nebo něco, co je obsaženo ve zkušenosti pozorovaného objektu, přesahuje koncept, se kterým pracuje pozorující subjekt (vlozil příslušnou situaci do toho, co nazýváme kontextuální hry, o kterých pozorovatel neměl tušení). V realitě se setkáme v každém konkrétním případě se zastoupením obou příčin.

K tomu přikládám svůj pohled. Domnívám se a v některých svých pracích jsem se i pokusil dokázat, že lze vycházet z předpokladu komplexity her, jejich vzájemné provázanosti, na základě které lze odhalit, v jakém herním kontextu ten či onen hráč hraje tu či onu určitou hru, kterou identifikujeme jako výchozí. Jedná se o postup, při kterém odhalujeme zákonitosti společenské reality, snažíme se dešifrovat či rozklíčovat to, o co ve skutečnosti jde, a to vrstvu po vrstvě. K tomuto postupu monografie J. Špalka poskytuje řadu cenných východisek. Lze předpokládat, že k řešení naznačených otázek může přispět i sám autor v dalších svých pracích soudě dle té, která byla předmětem naší pozornosti a ve které projevil dostatečný talent i erudici.

Celkově bych vědeckou monografii J. Špalka hodnotil jako pozitivní, vyvážený a nadprůměrný vklad do rozvoje českého (a nedá mi to - i moravského) ekonomického teoretického myšlení.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. O čem svědčí některé známé rozpory mezi tím, „jak by se lidé měli chovat“ dle teorie, a tím „jak se chovají ve skutečnosti“, tj. např. při realizaci experimentů?
2. Je to dáno tím, že – řečeno s určitou nadsázkou – „teorie je inteligentnější než člověk“, nebo tím, že „člověk je inteligentnější než teorie“?
3. Pracuje v daném případě teorie s příliš velkým zjednodušením a je nutné ji doplnit či rozšířit, nebo se člověk chová iracionálně a k analýze jeho chování není teorie využitelná?

Závěr

Habilitační práce Jiřího Špalka „Veřejné statky. Teorie a experiment“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru ekonomie.

Praha, 28.4.2011

